

Stopy socialismu kolem nás

Digitální aplikace k edukativnímu mapování dějin ve veřejném prostoru

badatelská otázka

Jaké stopy zanechal socialismu ve vašem městě, krajině kolem školy či přímo ve škole? Co nám takové stopy mohou říct o minulosti?

záměr procházky, základní popis

Účastníci procházky budou na své cestě analyzovat rozmanitá místa, která slouží nebo sloužila ke vzpomínání na oběti či hrdiny konfliktů, ale také místa, která nesou pozůstatky každodenního života za socialismu. Budou objevovat, jak se 40 let socialismu propadlo do prostředí, v němž žijí. Zhodnocení nakolik jsou stopy této epochy přítomné v jejich městě, čtvrti, vesnici apod. povede k otázkám po významu této minulé éry pro komunitu, ve které se pohybují.

Obecný vzdělávací cíl

Žáci se při práci ve veřejném prostoru budou věnovat analýze míst odkazujících na socialistickou minulost a jejich interpretaci. Analytickou prací studenti rozvíjí kompetence čtení vizuální symboliky současných i historických uměleckých děl, ale také architektury a užitého designu. Porovnáváním a kontextualizací těchto reliktních minulosti s dalšími zdroji například v podobě historických pramenů syntetizují svá zjištění v odpovědi na otázku ohledně změny podoby města před rokem 1989 a po něm. Popřípadě změny v politice paměti, jež určuje hrdiny a významné události připomínané pomníky či názvy ulic, náměstí či čtvrtí. Jejich změna vypovídá o mnohém. Konkrétní vzdělávací cíl si však učitel stanovuje sám, dle svých preferencí a lokálních možností.

klíčová slova

dějiny ve veřejném prostoru - socialismus - architektura – každodenní život – politika paměti

itinerář procházky a organizace práce

Před začátkem práce žáků v terénu by učitel měl stanovit konkrétní cíl, postup plnění úkolů a časovou dotaci mu věnovanou. Neměl by podcenit ani délku trasy procházky. Existuje hned několik variant, jak může postupovat. Základní varianta spočívá ve stanovení trasy procházky skrze sepsání více či méně podrobného itineráře. Skupina (např. školní třída či její část) se společně s učitelem pohybuje po předem vyznačené trase a analyzuje vybraná místa. V takovém případě může být toto bádání rámované velmi konkrétní problematikou (např. vzpomínání na druhou světovou válku, zbytky normalizace ve veřejném prostoru

apod.). Alternativou může být skupinová práce spočívající ve zkoumání lokality v menších družstvech. Každé dostane přidělenou lokalitu a instrukce, po čem zde má pátrat. Další možností je používat aplikaci jako nástroj během projektové výuky s kolektivem či ji doporučit jednotlivcům zpracovávajícím vlastní výzkum typu ročníkové práce.

Další zdroje a aktuální témata

Práci s aplikací se nabízí propojit s analýzou dalších souvisejících zdrojů ve formě historických pramenů. Současný stav místa mohou žáci konfrontovat s historickými fotografiemi, které lépe ukazují jeho původní podobu či význam. V tomto ohledu se nabízí zapojit také úryvky z obecní kroniky, dobové články z tisku a další prameny umožňující lépe místo rámovat a uvědomit si jeho proměnu. Zvláště pokud je poničené, zanedbané či radikálně změnilo svůj účel. Probíhá-li ve městě či čtvrti, kde se vaše škola nachází, veřejná debata ohledně budoucnosti pomníku, sochy či budovy z éry minulého režimu, jedná se o skvělou příležitost. Prozkoumejte pomocí aplikace objekt a jeho bezprostřední i širší okolí, práci doplňte analýzou historických dokumentů a mediální reflexí kauzy. Pracujte s vyjádřeními obou znesvářených stran. Reflexivní část můžete pojmut formou diskuse, kde si žáci budou tříbit kompetence formulovat poučené argumenty. Lehce jim osvětlíte dění, které se odehrává (nebo nedávno odehrávalo) kolem nich a vtáhnete je do fungování jejich komunity.

Aplikace krok za krokem

Úvodní obrazovka

Žák má na výběr ze dvou možností: „přidat objekt“ a „seznam mých objektů“. Zatímco první možnost mu umožňuje analyzovat nový objekt ve veřejném prostoru, druhá jej vede do databáze, kterou si během své práce vytvoří. První kroky vedou přes „přidat objekt“.

Uživatelské jméno

Žák si vybere jméno, pod kterým bude v aplikaci vystupovat. To mu umožní ukládat informace a znovu se k nim vracet v sekci „seznam mých objektů“

Kde se nacházíte?

Žák odhaduje na základě prvního dojmu z místa jeho účel. Vybírá jednu z možností.

Je místo vzpomínkou na významnou historickou postavu nebo na událost? Stojí žák před budovou, pomníkem, dívá se na tabulku s názvem ulice nebo drží v ruce drobnější předmět pocházející z minulosti?

Analytické otázky a úkoly

Žák bude vyzván, aby odpovídal na následující typy otázek a plnil úkoly dokumentačního charakteru:

a) Jak zní vžitý název místa? Jak se ulice jmenuje dnes a jak se jmenovala kdysi?

Na základě informací na místě (či dotazu u učitele) žák zjišťuje konkrétní název místa a vnímá jeho případné proměny.

b) Jak na vás místo působí?

Žák zpracovává svůj první dojem z místa a zaznamenává jej výběrem z nabídky. To mu usnadní verbalizovat pocit z lokality.

c) Jaké informace se o objektu můžete dozvědět přímo na místě, kde se právě nacházíte? Jakou má místo funkci?

Žák hledá informační tabuli, nápis na pomníku apod. V určitých případech odhaduje, k čemu místo sloužilo nebo slouží. Stručně zaznamenává do textového pole základní údaje, které se dozvěděl.

d) Vyfoťte místo nebo konkrétní detail

Žák pořizuje celkovou fotografii místa. Po rozkliknutí rámečku aplikace otevře galerii v telefonu a nabídne možnost aktivovat fotoaparát. Může být také vyzván k zachycení významných detailů místa, budovy či uměleckého díla

e) Kdo je připomínán? Připomíná vám něco?

Žák z tematického a uměleckého zpracování zařazuje objekt dle jeho obsahu. Může vyplnit jméno osoby, ale důležité je i jeho pozice, která nemá být zapomenuta (např. odbojář, hrdina, vojáci apod.). Tento krok je důležitý pro závěrečnou reflexi. Pokud má v ruce drobnější artefakt, bude vyzván, aby se zamyslel nad svými vlastními vzpomínkami spojenými s tímto předmětem.

f) Co mělo místo původně vyjadřovat?

Žák vybírá z nabídky výrazy, které podle něj nejlépe vystihují smysl objektu. Svůj výběr doloží fotografií detailu uměleckého díla (takovým důležitým detailem může být např. znázornění zbraně, výraz tváře, dynamika díla apod.). Ke každému výrazu může žák vyfotit až 3 fotografie. Pokud se rozhodne pouze pro jednu, může tlačítkem „další“ přejít k další práci.

Shrnutí

Žák uvidí souhrn své práce. Pokud mu některé údaje chybí, může se tlačítkem „předchozí“ vrátit. Nakonec zvolí „uložit objekt“. Všechny informace zapsané do aplikace pak budou k dispozici v sekci „seznam mých objektů“ a budou sloužit jako podklad pro závěrečnou reflexi.

reflexe práce v ulicích

Žáci svojí analytickou práci v ulicích nasbírali do aplikace mnoho různých informací a vlastních dojmů z míst. Následně by je měli využít ve své odpovědi na badatelskou otázku v úvodu tohoto textu, se kterou svůj žákovský výzkum realizovali. Její specifickou formulaci by měl upravit učitel. Jejich reflexe práce vede k sepsání eseje nebo jinému

výstupu (koláži fotografií, mapě se zaznamenanými místy, argumenty po diskusi), Vzhledem k časové náročnosti procházky doporučujeme zadat sepsání eseje jako domácí úkol, věnovat se diskusi v další hodině či vše učinit součástí projektové výuky.